Valvira
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

Lausunto

Dnro V/33871/2023

17.10.2023

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lausuntopyyntönne 12.10.2023

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa (Valvira) antamaan lausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta annetun lain 51 a §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (YTHS-laki) muuttamisesta annetun lain 10 a §:n muuttamisesta (jäljempänä hallituksen esitys tai esitys). Määräaika lausunnon antamiselle on 23.10.2023.

Valvira on antanut 5.9.2023 sosiaali- ja terveysministeriölle lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta annetun lain 51 a §:n ja YTHS-lain muuttamisesta annetun lain 10 a §:n muuttamisesta (Dnro V/29704/2023). Luonnoksessa on ollut kyse samasta lainsäädäntökokonaisuudesta kuin hallituksen esityksessä.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi terveydenhuoltolain ja YTHS-lain muuttamisesta annettuja lakeja siten, että 1.9.2023 voimaan tullutta kiireettömän perusterveydenhuollon hoitoon pääsyn 14 vuorokauden enimmäisaikaa (ns. hoitotakuu) ei tiukenneta 1.11.2024 seitsemään vuorokauteen. Esitys liittyy valtion vuoden 2024 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esityksen mukaan tavoitteena säädettäessä perusterveydenhuollon kiireettömään hoitoon pääsyn enimmäisajan lyhentämisestä porrastettuna ensin 14:ään ja sitten seitsemään vuorokauteen oli vahvistaa terveydenhuollon peruspalveluja ja parantaa palvelujen saatavuutta. Henkilöstön saatavuutta pidettiin toimeenpantavuuden suurimpana riskinä. Enimmäisaikojen tiukennus ajoittui aikaan, jolloin hyvinvointialueet olivat vasta aloittaneet toimintansa, eikä ollut mahdollista arvioida varmuudella, miten paljon koronapandemia ja siitä johtuva hoito-, palvelu- ja kuntoutusvelka rasittaisivat palvelujärjestelmää. Muutoksen onnistuminen edellytti lisää pysyvää lääkärityövoimaa ja hoitohenkilöstöä. Myös eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta piti mietinnössään henkilöstön riittävyyteen ja resursseihin liittyviä huolia perusteltuina.

Esityksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon työvoimavaje on pahentunut viime vuosina nopeasti käytännössä kaikissa ammattiryhmissä ja koko maassa. Lähi- ja sairaanhoitajien tilanne on erityisen huono, mutta myös terveyskeskusten lääkäritilanne on huonontunut. Työvoimavajeesta on erilaisia arvioita, joissa on käytetty erilaisia laskentatapoja ja mallinnuksia, mutta kaikkien arvioiden mukaan vaje on merkittävä ja hankaloitunut.

kirjaamo@valvira.fi
Puhelin 0295 209 111
www.valvira.fi

PL 43, 00521 Helsinki
Ratapihantie 9, 00520 Helsinki
Faksi 0295 209 700

Koskenranta 3, 96100 Rovaniemi
Faksi 0295 209 704

Esityksen mukaan Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman kevään 2023 hyötytavoitteiden toteutumisen kansallisen arvioinnin mukaan syyskuun 2023 alkuun asetettu tavoite kiireettömään hoitoon pääsystä 14 vuorokaudessa hoidon tarpeen arvioinnista ei tule toteutumaan määräaikana. Siihen on useita syitä, joista henkilöstövaje on yksi. Tässä tilanteessa pääseminen valtakunnallisesti seitsemän vuorokauden hoitoon pääsyn enimmäisaikaan on haastavaa.

Esityksen mukaan jo perusterveydenhuollon kiireettömään hoitoon pääsyn tiukennus 14 vuorokauteen on jo suuri muutos aikaisempaan, ja siinä onnistuminen edellyttää laaja-alaista perusterveydenhuollon kehittämistä. Tiukennus toimii joka tapauksessa perusterveydenhuollon vahvistamisen ja hoidon saatavuuden parantamisen muutosvoimana mahdollistaen toimintamallien kehittämisen henkilöstön rekrytointia tukeviksi vetovoimatekijöiksi.

Valviran lausunto

Valvira kannattaa tavoitetta perusterveydenhuollon kiireettömään hoitoon pääsyn enimmäisaikojen tiukentamisesta ja pitää hyvin valitettavana tilannetta, joka on johtanut nyt kysymyksessä olevaan esitykseen ja siinä kuvattuihin perusteisiin. Valvira yhtyy esityksen mukaiseen hoitohenkilöstöpulan tilannekuvaan. Henkilöstöpula on sosiaali- ja terveyspalveluiden vakavin ongelma, ja muun muassa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman kansallisessa arviossa katsottiin, ettei hoitoon pääsy toteudu 1.9.2023 mennessä 14 vuorokaudessa. Valvira katsoo, ettei lainsäädännöllä tule asettaa vaatimuksia, joita ei ole realistista toteuttaa edes valvonnan keinoin. Valvira katsoo, että esitys on asianmukaisesti perusteltu, mutta esittää vaihtoehtoisesti harkittavaksi, voisiko kumoamisen asemesta seitsemän vuorokauden enimmäisajan voimaantuloa siirtää myöhemmäksi.

Esityksen sivulla 13 todetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta säädetään vielä 31.12.2023 saakka sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa, yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa sekä Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetussa laissa. Valvira toteaa, että valvonnasta on säännöksiä myös yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011).

Valvira on todennut jo aiemmin, että kiireettömään hoitoon pääsyn ajat ovat enimmäis-, eivätkä määräaikoja. Esityksessä käytetään edelleen myös termiä määräaika (esim. s. 36) ja myös enimmäismääräaika (esim. s. 36 ja 44). Valvira katsoo, että esityksessä tulisi käyttää johdonmukaisesti termiä enimmäisaika ja esityksen kieliasua tulisi korjata vastaavasti.

Valvira toteaa, että sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilöstöpula tulee ratkaista kaikin käytettävissä olevin keinoin niin, että sosiaali- ja terveyspalvelutyön veto- ja kiinnipitovoimatekijät paranevat erityisesti peruspalveluissa.

Ratkaistu: 17.10.2023
Ratkaisija: Henriksson Markus
Virka-asema: Ylijohtaja
Esittelijät:
Jormanainen Reijo, Lakimies

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asiankäsittelyjärjestelmässä.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Lisätietojen antaminen

Lisätietoja antaa tarvittaessa lakimies Reijo Jormanainen, puh. 0295 209 320.